

АНАЛІЗ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ І РИЗИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Михайлик В.О.

Науковий керівник – Федотова Ю.В., канд. екон. наук, доцент

Особливістю розвитку сучасного суспільства є ускладнення перебігу соціально-економічних процесів і, як наслідок, посилення нестабільності економічного середовища та умов підприємницької діяльності. Така тенденція обумовлює актуальність дослідження різних форм і факторів соціально-економічної невизначеності та розробку методів управління діяльністю суб'єктів господарювання в умовах зростаючої нестабільності.

Причина невизначеності пов'язана із особливістю перебігу економічних процесів. Очевидно, що сучасні економічні процеси розвиваються нерівномірно. Вони поєднують етапи стабільного функціонування з періодами хаотичної динаміки. Отже, нелінійність – ключова риса сучасної практики.

Іншими словами, невизначеність – це недостатня інформованість про вірогідність майбутніх подій, які впливають на долю учасників ринку.

Причинами виникнення невизначеності у економічній діяльності є наступні:

а) недетермінованість процесів, які відбуваються у суспільстві загалом і в економічній діяльності зокрема. При цьому недетермінованість є наслідком відсутності можливості щодо вичерпного передбачення і прогнозування цих процесів;

б) відсутність повної інформації про планування поведінки суб'єкта ринкової діяльності або її суб'єктивний аналіз.

в) вплив суб'єктивних чинників на результати аналізу (рівень кваліфікації робітників, що проводять аналіз, розмір часового простору масиву, що аналізується тощо).

Визначеність і невизначеність – це дві моделі діяльності, які забезпечують функціонування та розвиток суспільства.

Перевагу має те суспільство, у якому невизначеність усувається з усіх рівнів національної економіки. Різні комбінації визначеності та невизначеності свідчать про недосконалість чинних економічних систем.

У залежності від природи невизначеності можна виділити природну, концептуальну, стратегічну, поведінкову і соціальну невизначеності.

Природна невизначеність створюється природно-кліматичними умовами, які породжують непередбачувану неоднозначність результатів діяльності підприємств різних галузей.

Концептуальна невизначеність характерна для ситуації прийняття особливо складних рішень, які мають довгострокові наслідки а пов'язані с недостатньо чіткими уявленнями про свої власні та чужі цілі, потенціальні можливості, майбутні напрями розвитку тощо.

Стратегічна невизначеність пов'язана з необхідністю прийняття рішень в умовах конкуренції, коли невідомі стратегії конкуруючих сторін.

Наступна – поведінкова невизначеність – виникає внаслідок нерациональності поведінки людини як одного з елементів соціально-економічної системи.

Соціальна невизначеність з'являється внаслідок бажання реалізувати свої соціальні потреби.

У свою чергу, ризик – це ситуація прийняття рішень у ході економічної діяльності, пов'язаної із суб'єктивною оцінкою особи, що приймає рішення, наслідків впливу факторів невизначеності на результати рішення, яке приймається, з точки зору сприятливого та несприятливого впливу.

Це формулювання пов'язує ризик з переломленням невизначеності через призму економічних інтересів конкретної особи, що приймає рішення.

У теорії прийняття рішень у залежності від визначеності можливих наслідків розглядаються три моделі вибору рішень:

1) в умовах визначеності, коли для кожної дії відомо, що саме призведе до певного конкретного наслідку;

2) за умови ризику, коли кожний з множини можливих приватних наслідків якої-небудь дії має вірогідність, яку можна вирахувати або визначити за допомогою експертних оцінок;

3) при невизначеності, коли ймовірність множини окремих результатів, які є наслідком тієї чи іншої дії (або декількох дій), не відомі або не мають сенсу.

Однак сьогодні, на жаль, аналіз систем оцінки ризиків на усіх рівнях висвітлює вкрай актуальну проблему – відсутність на рівні держави комплексних систем управління ризиками.

Функція управління ризиками сьогодні не в повній мірі відповідає фактичним загрозам, не враховується цілісна картина, а у менеджерів відсутнє уявлення про стратегічні ризики, що вимагає здійснення ґрунтовних теоретичних досліджень у цьому напрямку.